

GÜNCEL GELİŞMELER IŞIĞINDA KARABAĞ SORUNU ÜZERİNE TESPİT VE ÖNERİLER

Ermeni milliyetçileri kendi amaçlarına ulaşmak için her bir yönteme başvuruyordu. Zatikyan'ın Ermeni terörist grubunun 1977'de Moskova metrosunda düzenlediği patlamanın sonuçları.

Uluslararası politikanın ve küresel ekonominin ağırlık merkezi gün geçtikçe daha çok Doğuya doğru kaymaktadır. Bunun en temel iki sebebi dünyadaki toplam üretimin büyük kısmının Doğu, Güney ve Güneydoğu Asya'ya kaymış olması, diğeri de bu üretimin dramatik biçimde bağlı olduğu enerji kaynaklarının ağırlıkla yine Doğu dünyasının muhtelif ülkelerinde bulunuyor olmasıdır.

Siyasetin ve ekonominin ağırlık merkezindeki bu kayma, özellikle Hazar çevresinin önemini artırmıştır. Bu önem sadece Hazar havzasının Avrasya bölgesindeki

özgün jeopolitik konumundan değil aynı zamanda sahip olduğu zengin hidrokarbon rezervlerden kaynaklanmaktadır.

Tarihçi olmayanların da bileceği üzere, Osmanlı Devleti'nin, yıkılmakta ve parçalanmakta olduğu günlerde dahi petrolün öneminin ne olduğu ve yüz yıl sonra hangi noktaya varacağı hususunda bilgisi yoktu. Üzerinden 100 yıl geçmiş olmasına rağmen petrol, siyasal gelişmeler üzerindeki en temel etkenlerden biri olmayı sürdürmektedir. Bu kaynağın yanına doğalgaz gibi çok önemli bir başka etken de eklenince, bugün adına enerji-politik diyebileceğimiz geniş bir araştırma sahası oluşmuştur.

Ancak Hazar havzasını, Kafkasya'yı, Azerbaycan'ı ve bu toplantının odak noktasını oluşturan Karabağ'ı önemli kılan hususlar enerjiden de ibaret değildir. Enerjiye dayalı güç mücadelesinin tarafları, tarihi iddia sahibi olan milletlerdir. Bu bölge, Büyük İskender'den Bizans'a, Sakalar'dan Cengiz'e, Timur'dan Safeviler'e, Osmanlı'dan İngiliz İmparatorluğu'na, Rus İmparatorluğu'ndan, ABD'ye ve Sovyet Rusya'ya kadar siyasi tarihin en güçlü aktörlerinin mücadele odağı olmuş bir coğrafyadır.

Kimsenin şüphesi olmamalıdır ki, bu havza, geçiş dönemlerinde gizlenmiş, bastırılmış, ancak güneşin balçıkla sıvanamayacağı gibi gün yüzüne reddedilemez biçimde

çıkılmış olan, Türk Dünyasının bir parçasıdır. Balkanlar'dan Çin içlerine ve Japon denizine kadar olanalandaki tüm halklar da tarihsel bir gerçeklik olan Türk dünyasının parçaları olarak telakki edilmelidir. Türkler bu medeniyet havzasının en kadim milleti olarak şehirler, devletler ve imparatorluklar kurmuşlardır. Burada mayalanan kültür, komşu coğrafyaların tarihlerini biçimlendirmiş ve dünya tarihinde izler bırakmıştır.

Milletlerin dünya siyasi tarihindeki var olma, yükselme, ilerleme, genişleme ve derinleşme mücadeleleri dönüşümlüksizin ne günümüzdeki gelişmelerin iyi anlaşılması ne de geleceğe dönük sağlam bir perspektif ortaya konması mümkündür.

Karabağ sorunu, bu mücadele tarihi bakımından bugün kritik bir kavşağı ifade etmektedir. Bundan tam 200 yıl önce Türk soylu Kacar hanedanının yönetimindeki İran'ın siyasi ve sosyal bakımdan yoğunluk merkezi olan Azerbaycan'ın 1813 Gülistan ve 1828 Türkmençay Antlaşmaları ile ikiye bölünmesi, Rus milli yayılmasının 1990'lara kadar sürececek en ileri safhasını oluşturmuştur. İngiliz sömürgecilik faaliyetleri ile küresel bir rekabet halinde olan Rus stratejisi, güneye doğru bu ilerleyişinde ağırlıklı olarak doğrudan askeri güç unsurundan yararlanmış ancak buna paralel olarak 19. Yüzyıl'ın klasik etki araçlarını da etkili biçimde kullanmıştır. Çarlık Rusyası'nın 1917 yılında ortadan kalkarak yerini ideolojik bir devlet olan Sovyet Rusya'ya bırakması ile temel stratejik yaklaşım değişmemiş, Moskova merkezli idari ve siyasi yapının Kafkasya yaklaşımında, Türk Dünyasının birlik potansiyeli en tehlikeli ihtimal olarak görülmüştür. Sovyet Cumhuriyetlerinin sınırlarının çizilmesinden tutun da, kültür, edebiyat, alfabe, din ve sosyal hayata ilişkin tutuma kadar bütün uygulamalar bunun sayısız örnekleri ile doludur. Ahıska ve Kırım zulümleri bunun en rafine numunelerinden olup günümüze kadar devam eden sonuçları bakımından düşündürücüdür.

İşte Karabağ sorununu da bu tarihi perspektif içinde görmek ve merkezinde hangi millet olursa olsun, Türkleri hedef alan irredentist ve emperyalist bir yaklaşım

Ermeni teröristlerin 1989'da Bakü-Tiflis yolcu otobüsüne düzenlediği patlamanın sonuçları. Patlamada 5 yolcu ölmüş, 25 yolcu da yaralanmıştı.

mın sonucu olarak değerlendirmek gerekir.

Köprü'nün altından çok sular akmıştır. Sovyetler Birliği dağılmış, Türk Dünyası bağımsız devletlerin ortaya çıkması ile yeni bir eşığe gelmiştir. Ancak bu eşik aynı zamanda Türkiye'nin yoğun ve kanlı bir terör faaliyetinin, siyasi ve iktisadi krizlerin içinde olduğu yıllara denk gelmiştir. Türkiye bütün sıkıntılarına rağmen Türk Dünyası

Zatikyan'ın Ermeni terörist grubunun 1977'de Moskova metrosunda düzenlediği patlamanın sonuçları.

Ermeni teröristlerin 1990'da Şamhor-Gence yolcu otobüsüne düzenlediği patlamanın sonuçları. Patlamada 17 yolcu ölmüş, 16 yolcu da yaralanmıştı.

gerçeğini görmüş ve bu tarihi kavşakta yapılabileceklerin büyük kısmını yapmıştır. 1980'lerin sonundan itibaren fiili çatışma suretiyle başlayan Karabağ olayları, Türkiye'nin en yakın havzasında cereyan eden en önemli Post-Sovyet sorundur. Benzerleri Balkanlar ve Kuzey Kafkasya'da da yaşanmış olan bu sorun, Türkiye'nin konuya sınır komşusu olması yanında Azerbaycan'la arasındaki tarihi ilişkiler nedeniyle de diğerlerinden ayrılır.

Burada bulunan hemen herkesin Türkiye-Azerbaycan kardeşliği, Azerbaycan'ın toprak bütünlüğü ve Karabağ meselesinin halli konusunda hemfikir olduğunu tahmin etmek güç değil. Bu bakımdan, meselenin günümüzdeki durumuna geçerek konuya ilişkin riskler ve yapılabile-

Ermeni teröristlerin 1992'de Bakü-Krasnovodsk feribotunda düzenlediği patlamanın sonuçları. Patlamada 25 kişi ölmüş, 88 kişi yaralanmıştı.

cekler hakkında konuşmakta yarar görüyorum.

Mayıs 1994'te Bişkek protokolüyle varılan ateşkes itibariyle Azerbaycan'ın toprak bütünlüğü ortadan kalkmış, Karabağ ve etrafındaki 7 rayon fiilen Ermeni silahlı kuvvetleri tarafından işgal edilmiştir. İşgal edilmiş bölgede bir sözde cumhuriyet ilan edilmiştir. Dağlık Karabağ Cumhuriyeti adını verdikleri bu oyuncak cumhuriyet Ermenistan dâhil hiçbir BM üyesi tarafından tanınmakla birlikte, Abhazyaya, Osetya ve Transnistria tarafından tanınmaktadır. Bu durum için arka planındaki asıl oyuncunun Moskova olduğunu ortaya koymaktadır. Öte yandan Ermenistan resmi söylemi, insanın aklıyla alay eder biçimde, Karabağ savaşının Dağlık Karabağ Ermenileri ile Azerbaycan arasında olduğu, fiili kontrolün de Dağlık Karabağ Ermenileri tarafından sürdürüldüğü yönündedir.

Rusya destekli bu Ermeni işgalciliği nedeniyle 1 milyona yakın insan yerinden yurdundan olmuştur. Bu rakamın içinde hem Karabağ'dan çıkarılan hem de bugünkü Ermenistan topraklarından çıkarılan Azerbaycan Türkleri vardır. "Kaçgın" ve "göçgün" denilen bu kitle, Kolombiya, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Irak ve Sudan'dan sonra dünyanın beşinci büyük iç göçmen kitlesidir. 20 yıldır zor şartlarda yaşamışlar ve bu zorluğun maddi boyutu kısmen manevi boyutu ise tamamen sürmektedir. İşgal edilen Azerbaycan topraklarındaki tarihi ve medeni varlık ortadan kaldırılmıştır.

Ateşkesle rağmen kimi zaman yoğunluğu artan biçimde işgal kontrol hattı çevresinde Ermeni tarafının tacizi sürmüş, içlerinde sivillerin de bulunduğu yüzlerce Azerbaycanlı bu saldırılarda hayatını kaybetmiştir.

1994'teki ateşkestən önce 1992 yılında sorunun çözümü için Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) Minsk'te bir konferans toplayarak soruna çözüm araması çağrısında bulunmuştur. Ancak bu konferans hiçbir zaman toplanmamıştır. Bunun yerine "AGİT Minsk Grubu" adıyla bir mekanizma teşkil edilmiştir. Bu mekanizmanın üç eşbaşkanı, hatırı sayılır Ermeni nüfusu ve nüfuzu bulunan ABD, Rusya ve Fransa iken içlerinde Türkiye'nin de bulunduğu 8 ülke ise sisteme daha zayıf biçimde ko-

Karabağ'da Azerbaycan gönüllüleri tarafından yok edilen Ermenilere ait zırhlı araçlar. 1992

nulmuştur. Kuruluşunun üzerinden 22 yıl geçmiş olmasına rağmen Minsk Grubu hiçbir neticeye ulaşamamıştır. ABD, AB, Avrupa Konseyi gibi aktörler taraflara başka bir zemin arayışına girmemeleri ve sorunun barışçı çözümü için AGİT Minsk grubunun tercih edilmesi tavsiye ve telkinini defalarca tekrarlamaktadır.

Öte yandan Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi 2005 yılında 1416 sayılı kararı ile Ermenistan'ı işgalci ilan etmiş, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi de, dört ayrı kararda Ermeni tarafını Azerbaycan topraklarından çıkmaya çağırmıştır. İslam Konferansı Teşkilatı ya da bugünkü adıyla İslam İşbirliği Teşkilatı 2008 ve 2010 yıllarındaki kararlarıyla Birleşmiş Milletler kararlarına atıfta bulunarak Ermenistan'ın işgalini kınamıştır.

İkili ilişkiler düzeyinde Ermenistan'ın işgalci tutumuna en net tavır Türkiye tarafından alınmış ve sürdürülmüştür. Türkiye, Kelbecer'in işgali sonrasında Ermenistan ile diplomatik ilişkilerini kesmiş ve sınırı kapatmıştır. Ermenistan'ın işgalci politikasının yegane cezalandırıcı karşılığı Türkiye tarafından verilmiş ve Erivan yönetimi diplomatik ve ekonomik bakımdan diz çöktürülmüştür. Güney Kafkasya ve Hazar havzası enerji ve ulaşım geliş-

melerinde Ermenistan'ın devre dışı kalması bu politika sayesinde olmuştur.

Bu arada, diplomatik düzeyde Azerbaycan ve Ermenistan arasında konuya ilişkin görüşmeler olmuştur ve olmaya devam ettiği de anlaşılmaktadır. Bu kapsamda, kamuoyuna da yansıyan en somut aşama 2007 yılındaki Madrid prensipleri aşaması olmuş ancak prensiplerin herhangi bir maddesinde fiilen adım atılmamıştır. Öte yandan, Madrid prensiplerinin, her ne kadar son tahlilde Ermeni silahlı kuvvetlerinin tamamen çekilmesi ve Azerbaycanlıların geri dönüşünü öngörse de Azerbaycan'ın toprak bütünlüğünü ortadan kaldıracak bir süreci başlatacağı iddiaları da mevcuttur.

2009 yılındaki Zürih protokolleriyle Türkiye ve Ermenistan arasında bir yakınlaşma olmuştur. Bu yakınlaşma sırasında Türkiye ve Azerbaycan taraflarında, iki ülkenin hassasiyetlerinin göz ardı edildiği yanlış uygulamalar da olmuştur. Buna rağmen Türkiye Başbakanı'nın Azerbaycan parlamentosunda yaptığı konuşma ile protokollerin uygulanması ve sınır kapısının açılması Ermeni işgalinin sonlanması şartına bağlanmıştır. Bu, Türk devletinin konuya ilişkin tutumundaki ısrar ve istikrarı yeniden

Haydar Aliyev'in Azerbaycan'da iktidara gelişiyle güçlü bir ordu kurma süreci başladı. Ermeni saldırınlığı püskürtüldü. 1993.

gösteren önemli bir dönüm noktasıdır. Aynı zamanda Türkiye ve Azerbaycan'ın gerek devlet gerekse halk düzeyinde kardeşliğini bir kez daha perçinlemiştir.

Önümüzdeki yıllarda konunun kazanabileceği yeni boyutlar ve yapılması gerekenlerle ilgili olarak aşağıdaki hususları maddeler halinde dikkate sunmak isterim:

- 2015 yılı, Ermeni diasporası ve Ermenistan tarafından aktif faaliyet yılı olarak tespit edilmiştir. Türkiye'nin sözde Ermeni soykırımı iddiası ile yeniden sıkıştırılmaya çalışılacağı, bu kapsamda ABD Kongresinden sözde "Soykırım" kararının çıkarılması ihtimali uzak değildir. Türkiye'nin Ortadoğu denklemiindeki konumu ve ABD-İran ilişkilerindeki görece yakınlaşma bu bakımdan kritiktir.

- Rusya Federasyonu, Güney Kafkasya'da geleneksel pozisyonunu terk ederek Azerbaycan lehine bir tutum takınacak gibi görünmemektedir. Ancak Ukrayna merkezli Batı-Rusya mücadelesinin yoğunlaşması Moskova

tarafından Kafkasya'da geri adım atma tercihini berabere getirebilir.

- Rusya'nın Karabağ politikasına ilişkin tahminlerde Gürcistan'daki ve Ukrayna'daki gelişmeleri dikkate almak ve takip etmek gerekir. Bu iki bölgede Rusya'nın yaşayacağı yeni bir kriz Azerbaycan tarafından fırsata dönüştürülebilir.

- Azerbaycan'ın muhtemel bir uzlaşma ya da savaş sonrasında işgal edilmiş topraklara geri dönüşlerin lojistiğini planlamış olması beklenir. Bu yönde planlamalar yoksa acilen başlatılması hayati önemdedir.

- Türkiye'de genel anlamda Ermeni meselesinin çözümü için Azerbaycan'ı bir engel olarak gören ve takdim eden çevrelerin maksatlı çevreler olduğu defalarca görülmüştür. Bu çevrelerle bilimsel ve demokratik zeminde mücadele bütün Türk Dünyasının ortak görevidir.

- Azerbaycan'ın inşa ve kalkınma sürecinde, gelir dağılımında adalet ile eğitim ve sağlık alanında reformlar

mutlaka gerçekleştirilmelidir. Sanayileşme ve iktisadi kalkınma yurt sathına yayılmış olacak biçimde planlanmalıdır. Bakü'deki aşırı nüfus yoğunlaşmasının önüne geçilmeli ülkenin bir anlamda yeniden yurtlaştırılması hedeflenmelidir.

- Türkiye'nin Ermenistan ve İran sınır illerinde yatırımlar artırılmalı ve cazibe merkezleri oluşturulmalıdır.

- İran İslam Cumhuriyeti'nin Karabağ sorununda izlediği tutumun yanlış olduğu ve bunun Azerbaycan'ın menfaatine çevrilmesi gerektiği noktasında yoğun ve demokratik bir çaba sarf edilmelidir. İran siyasi sistemi içindeki güç unsurları, meclis, dini liderler, kanaat önderleri, medya üzerinde bu anlamda detaylı çalışılması gerekir. Bu çabalar İran içinden de olsalar, İran dışından da olsalar resmî ve yoğun olmalıdır.

- İslam ülkelerinin kamuoylarının bilgilendirilmesi yönündeki çabalar artırılarak sürdürülmelidir.

- Ermenistan ile Ermeni diasporasının ekonomik şart-

ları arasındaki farkların altı daha kalın çizgilerle çizilmelidir.

- Rusya Federasyonu'ndaki Azerbaycanlıların meseleye daha aktif katılımı sağlanmalıdır. Rusya'daki Azerbaycan diasporası düşünüldüğünde iktisadi ve sosyal bakımdan yapılabilecek pek çok faaliyet mevcutsa da bu konuda ciddi bir hareketlilik sağlanamamıştır.

- Türkiye medyasının, akademik camiasının, spor ve sanat dünyasının Azerbaycan'ı tanımaları için davetler, ziyaretler, organizasyonlar gerçekleştirilmelidir.

- Türkiye ve Azerbaycan arasında vizesiz seyahatin önündeki engellerin kaldırılmasına çalışılmalıdır.

- İki ülke arasındaki askeri eğitim ve işbirliği anlaşmaları derinleştirilmelidir.

- Hocalı faciası konusundaki faaliyetlerin yanına Ermeni işgali sırasında yaşanan diğer katliamlar da eklenerek delilleri ile dünya kamuoyuna duyurulmalıdır.

- Tehcir öncesinde ve tehcir sonrasında Ermeniler

Azerbaycan birlikleri Horadiz kentini kurtarıyor. 1994

Azerbaycan askeri savaş pozisyonunda. 1994

tarafından Anadolu'da ve Azerbaycan'da yapılan katliamlar iki ülke tarihçileri tarafından ortak projelerle ortaya konularak bu katliamlar muhtelif devletlere ve bunların toplumlarına tanıtılmalıdır.

- Bugünkü Ermenistan topraklarından Türkiye'ye, Azerbaycan'a ve başka ülkelere göç etmiş ya da ettirilmiş insanlarla ilgili bir araştırma süratle başlatılmalıdır. O topraklarda kalmış olan maddi unsurlarla ve manevi hatıralarla ilgili belgeler derlenmelidir.

- Kafkas İslam Ordusu'nun Bakü'yü işgalden kurtarması ile ilgili olarak her sene Sarıkamış yürüyüşlerine benzer yürüyüşler ve bağlı etkinlikler gerçekleştirilmelidir. Bunlar iki ülke tarafından ortak fonlarla ve ortak organizasyon komiteleri ile gerçekleştirilmelidir.

- Çağımızın en önemli iletişim kanallarından olan sosyal medyanın muhtemel bir kriz durumunda kullanımına ilişkin sosyal medya çalışma grupları oluşturulmalıdır. Sosyal medyanın Arap Baharı, Suriye Krizi, Mısır olayları gibi pek çok yakın örnekte taşıdığı önem ortadadır.

- Türkiye ve Azerbaycan arasında meslek odaları, sivil toplum kuruluşları, öğrenci teşkilatları düzeyindeki irtibat sıkılaştırılmalıdır.

Dünya çok çetrefilli bir süreçten geçiyor, Ortadoğu çayır çayır yanıyor;

Ortadoğu'da yaşanan ve her geçen gün yalnızca bölgenin değil dünyanın kaderini değiştirecek olayların yaşandığı bir dönemde, üzerinde satranç oynanılan coğrafyada Azerbaycan ciddi bir hamle yaptı; Bakü-Tiflis-Kars Demir İpek Yolu projesi ile İlham Aliyev büyük risk alarak tam on yıl boyunca her türlü engel ve zorluklara rağmen ısrarcı oldu ve Türkiye-Gürcistan işbirliği ile başarıldı...

Tarihi proje ile tarih yazanlara selam, Azerbaycan Devlet Başkanı Aliyev'e helal olsun.

Avrupa ile Asya'yı birleştirme yani bu iki kıtayı müşterek zeminde ortak çıkarlar için buluşturma olgusu Avrasyacılık felsefesidir.

Klasik Avrasyacılık felsefesine emek veren N.S.Trubetskoy , R.O.Yakobson ,P.N.Savitskiy P.P.Suvuçinskiy ,G.V. Florovski,G.V.Vernadskiy, N.N.Alekseyev, V.N.İlyin, Prens D.Sviatopolk-Mirskiy gibi düşünürlerden sonraki en etkin isim Lev Gumilyov'dur.

Gumilyov teorisinin ana fikirleri, Avrasyacılık idealizminin gelişmesini sağlayan "pasiyonarlık" teorisidir. Türk bir annenin evladı olan Gumilyov'un Avrasyacılık düşüncesinde eşitlik vurgusu esası oluşturan temeldir. Başka bir deyimle, Avrupa kıtasıyla işbirliğinde Asya'nın etken unsuru olan Türklüğün savrulmadan duruş getirebilmesini savunur.

Topraklarının yüzde yirmisi Ermenistan tarafından işgal edilmiş ve Batı dünyasının işgalciyi himaye ettiği gerçeğinden yola çıkarak Devlet Başkanı Aliyev, Azerbaycan'ı farklı açıdan farklı meraklar için cazibe merkezine dönüştüren politik platformlar oluşturdu.

Yani Gumilyov'un nazariyesini pratiğe dönüştürme eylemini gerçekleştirdi.

Aliyev, uluslararası ilişkiler uzmanı olması ve siyasi tarih doktorasını tamamlamasına ek olarak Rusya'da geçen eğitim yılları empati yapabildiğini kolaylaştırmış olacak ki bölgede denge siyasetinin hakim olmasına azami gayret ederek Türkiye ile bir millet iki devlet, İran ile otuz beş milyon soydaşımızın yaşadığı gerçeğini unutmadan iki komşu devlet siyaseti yürütmüş; Avrupa ile petrol yarıtımlarını ortaklaşa gerçekleştirerek iyi ilişkiler tesis eden

bir devlet kimliğini oluşturabilmiştir.

Amerika ve Avrupa'da Ermeni diasporasının gücünü göz önünde bulunduracak olursak tüm bunların yapılmasının kolay olmadığını söylemeliyiz.

Aliyev, devlet başkanlığının ilk günlerinden itibaren komşularla işbirliğinin geliştirilmesinde yeni formatlı kombinasyonlara duyulan ihtiyacı gündeme getirmişti. Bölgesel ve küresel sorunlarda koordineli ve çok yönlü, kapsamlı ve çok taraflı işbirliklerine vurgu yapmıştı. Bu söylemleri hakim düşünce olarak topluma empoze etmiş; siyasetin, iktisadın, toplum yapısının, sanayi gelişmesinin inkişafının bu hakim düşüncenin uygulanması sayesinde mümkün olduğunu ortaya koymuştur.

Yakınlarda açılışı yapılan Bakü-Tiflis-Kars Demir İpek

Ermeni ordularından temizlenen her bir köyde çok miktarda silah ve mühimmat ortaya çıkarılıyordu

Yolu'nu bu açıdan değerlendirmek lazım...

Tüm bu yaşananların fevkinde Rusya ile münasebetleri boz(dur)madan bölgede dengeli, (Ermenistan dışında) dostça, küresel alanda ise dünyanın tüm devletleri ile uluslararası ilişkilerin lafzına uygun siyaset yürütme becerisini ortaya koyabildi Azerbaycan.

Akıllı hamlelerin, stratejik öngörülerin ekonomik yatırımlarla diplomatik başarıya dönüşme realitesidir tarihi İpek Yolu'nun demir raylar sayesinde eski misyonunu dönüştürmesi...

Ermenistan'ı ve Ermeni lobisini cidden tedirgin eden, İstanbul'da yayınlanan Agos gazetesinde yazıldığı gibi Ermenistan'ı bölgede diskalifiye eden bu projeden, Ermenistan'ın yürüttüğü işgal politikası nedeniyle caydırıcı unsur olarak kullanılması elzemdir.

Azerbaycan'ın Garabağ futbol takımı üzerinden dünyaya verdiği Garabağ Azerbaycan'ın ayrılmaz bir parçasıdır mesajı Türkiye kamuoyu tarafından güncel tutulmalıdır.

Yukarıda bahsettiğimiz Garabağ problemi kapsamında Türkiye-Azerbaycan ortak işbirliğine yönelik tedbirlerle ilişkin liste uzatılabilir.

Ancak meselenin özü değişmez. Karabağ meselesinin Türkiye'nin de içinde bulunduğu Türk Dünyası açısından bir psikolojik eşik haline geldiği görülmelidir. Karabağ'da kesinleşecek bir kayıp başka kayıpların da önünü açabilir. Gürcistan Abhazya ve Osetya konusunda 2008'den sonra kaybın kesinleşmesi sürecini yaşamıştır. Şu ana kadar da istikametini değiştireceğine dair bir işaret yoktur. Ancak Karabağ'da Azerbaycan son sözünü henüz söylememiştir. Hilâs olunmuş Karabağ'da, ertesi günün sabahına ilişkin hangi çalışmaların yapıldığı, sorunun çözümünde gösterilen samimiyetin ve başarının derecesinin asıl belirleyicisidir.

Garabağ sorununun çözülmesi için hukuktan caymadan, hukuksuzluğa da boğun eğmeden Türkiye-Azerbaycan olarak ortak mücadelemiz işgal edilmiş topraklarımız azad edilene kadar devam edecektir. ✿